

Akademický sněm: sporné body nového zákona o výzkumu se musejí ještě projednat

12.12.2023 - Zuzana Dupalová | Akademie věd České republiky

„Oceňuji, že chce zákon reagovat na aktuální potřeby vědy a výzkumu, jeho proměny a nové evropské trendy v této oblasti,“ vyzdvihla předsedkyně Akademie věd ČR Eva Zažímalová přínosy připravovaného zákona. Ačkoli vnese do české legislativy potřebné pozitivní změny, obsahuje i některé body, jež mohou podle jejích slov vést k nárůstu byrokracie.

Předsedkyně vyslovila i obavy z možného omezení vědecké samosprávy. „Nechceme, aby se začala poctivá věda vytrácet pod tíhou schvalovacích procedur, vědních koncepcí a strategických dokumentů. Koncepční řízení je sice důležitou součástí moderního systému vědy a výzkumu, pro efektivní fungování je ale klíčové jeho správné nastavení s ohledem na princip akademické samosprávy.“

Sporné body zůstávají, zákon je třeba dopracovat

„Doufám, že se zákon podaří dopracovat tak, aby vědě pomáhal a omezil nárůst byrokracie, což bylo jedním z deklarovaných cílů,“ podpořil slova Evy Zažímalové první místopředseda Senátu Parlamentu ČR a bývalý předseda Akademie věd ČR Jiří Drahoš.

Ministryně pro vědu, výzkum a inovace Helena Langšádlová v této souvislosti připomněla, že se zákon týká nejen Akademie věd ČR, ale i 17 resortních výzkumných organizací. Odmítla také tvrzení, podle nichž se při přípravě zákona porušil legislativní proces. „Nadále budeme vést dialog a jsme připraveni hledat alternativy,“ dodala.

Jedním z velmi diskutovaných bodů zákona je například možnost odvolání ředitele pracoviště z vlastního rozhodnutí zřizovatele. V případě Akademie věd ČR tedy předsedy nebo předsedkyně instituce. Jak uvedl předseda Vědecké rady AV ČR Pavel Baran, k odvolání by podle jeho mínění mělo být podmínkou souhlasné stanovisko Akademické rady AV ČR.

Budoucnost v transferu

Nový zákon má mimo jiné ulehčit i cestu výzkumů do praxe – právě transfer znalostí a technologií se totiž stává v bádání stále důležitější. Jeho výraznější financování je žádoucí i podle ministryně Heleny Langšádlové. Soudí totiž, že je zásadní, aby vědci zvažovali praktické uplatnění své práce už při základním výzkumu.

Příklady úspěšných transferů výzkumů do praxe z poslední doby dokládají mimo jiné unikátní VDI technologie diagnostiky srdce, kterou vyvinul Ústav přístrojové techniky AV ČR, nebo technologie přípravy polymerních biomateriálů SophoMer z Ústavu makromolekulární chemie AV ČR.

Složitá cesta rozpočtu na vědu

Otazníkem letošního roku byl rozpočet Akademie věd ČR. Původní návrh Rady pro výzkum, vývoj a inovace pracoval pro rok 2024 s více než 8 miliardami korun, návrh ministerstva financí zněl „pouhých“ 6,5 miliardy korun. Došlo by tedy k meziročnímu snížení o více než půl miliardy. Nakonec se podařilo dojednat částku 7 miliard 642 milionů korun. „Vzhledem k současné situaci je navýšení rozpočtu o téměř půl miliardy korun v příštím roce pozitivní, a to při nemalých ekonomických potížích, s nimiž se naše země potýká,“ podotkla Eva Zažímalová. Umožní se tak zvýšení rozpočtu pracovišť o 249 milionů i obnovení investic do přístrojového vybavení.

Místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR Karel Havlíček upozornil, že i tak po pěti letech podíl výdajů na vědu, výzkum a inovace vůči hrubému domácímu produktu výrazně klesá. „Snažme se tato čísla vylepšit. Pokud vědu, výzkum a inovace podceníme, doplatíme na to do několika let.“

Ministryně Helena Langšádlová poznamenala, že je důležité, abychom kladli důraz na institucionální financování oproti účelovému. „Před deseti lety činilo účelové financování čtyřicet procent, dnes je na úrovni šedesáti procent,“ uvedla. Současný trend, který opět směřuje k posílení institucionálního financování, povede dle jejích slov i k větší svobodě výzkumníků.

Rozvíjení spolupráce

Žádoucí by podle ministryně byla také větší spolupráce politiků a vědců. Nejen pro politické představitele proto připravují pracoviště Akademie věd ČR expertní stanoviska AVex. Letos vyšla tři čísla: *Umělá inteligence*, *Ohňostroje: toxická show s neúnosnými zdravotními riziky* a *Energetické využití jaderné fúze na dosah*. Akademie věd spolupracuje s vládou i na přípravě koncepce excelence a revizi *Metodiky 17+*.

S komerčními, ale i veřejnými a akademickými subjekty kooperuje Akademie věd ČR prostřednictvím interdisciplinárních programů Strategie AV21, které reagují na aktuální výzvy. InSTITUTE letos zahájila spolupráci také se Slovenskou akademií věd, Univerzitou v Toyamě nebo upevnila vztahy se Společností Maxe Plancka. Nadále pomáhala i ukrajinským výzkumníkům prostřednictvím programu *Researchers at Risk Fellowship*. Podpořila v něm 58 pracovníků částkou 44 milionů korun.

Zasedání Akademického sněmu AV ČR se koná dvakrát ročně, následující se uskuteční 16. dubna 2024. Dokumenty z LXII. zasedání jsou dostupné na webu AV ČR.

<https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Akademicky-snem-sporne-body-noveho-zakona-o-vyzkumu-se-museji-jeste-projednat>